

**Асоціація
психологів вищої
школи України**

**Психологічні
служби закладів
вищої освіти**

*Роль психологічної служби
ЗВО у збереженні
психологічної стійкості й
розвитку особистісного
потенціалу учасників
освітнього процесу вищої
школи України в реаліях
війни та повоєнний період*

*(матеріали III Всеукраїнського
круглого стілу,
21 квітня 2023 року)*

Асоціація психологів вищої школи України

Асоціація психологів вищої школи України

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Західноукраїнський національний університет
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Одеський інститут ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»
Полтавський державний аграрний університет
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Сумський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗВО У ЗБЕРЕЖЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ Й РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

*(Матеріали III Всеукраїнського круглого столу
21 квітня 2023 року)*

Полтава: Астроя
2023

УДК 378:159.9 (477)

P-68

*Ухвалено до друку Правлінням Громадської організації «Асоціація психологів вищої школи України»
(протокол №23/5 від 17.06.2023 р.)*

P 68 Роль психологічної служби ЗВО у збереженні психологічної стійкості й розвитку особистісного потенціалу учасників освітнього процесу вищої школи України в реаліях війни та повоєнний період: матеріали III Всеукраїнського круглого столу (21.04.2023р.). Полтава: Астроя, 2023. 186 с.

ISBN 978-617-8231-34-7

Збірник містить науково-практичні дослідження психологічної спільноти, які оприлюднені на засіданні Третього Всеукраїнського круглого столу «Роль психологічної служби ЗВО у збереженні психологічної стійкості й розвитку особистісного потенціалу учасників освітнього процесу вищої школи України в реаліях війни та повоєнний період» від 21 квітня 2023 року з нагоди Всеукраїнського дня психологів в режимі онлайн.

У науково-практичних роботах висвітлені результати діяльності психологічних служб ЗВО протягом 2022 року, аналіз нагальних завдань професійної психологічної спільноти у створенні підтримуючого освітнього середовища в умовах війни з метою збереження психологічної стійкості учасників освітнього процесу. До збірки включено матеріали майстер-класів здобувачів вищої школи спеціальності «Психологія» та конкурсні есе «Світ буде іншим. Ким я себе бачу в новій реальності».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Алла МОСКАЛЬОВА – кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Ірина ПЛАКСІЄНКО – кандидат хімічних наук, доцент, керівниця психологічної служби Полтавського державного аграрного університету

Людмила ОПАНАСЕНКО – кандидат психологічних наук, начальник ННЦ соціально-психологічної підтримки, професійного розвитку та сприяння працевлаштуванню Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Вікторія КОРСУНСЬКА – практичний психолог, психолог Асоціації психологів вищої школи України

ISBN 978-617-8231-34-7

*(Громадська організація «Асоціація психологів вищої школи України»
Відповідальна за випуск Плаксієнко І. Л.)*

© Автори, 2023

©Астроя, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ	8
БІЛОПАЛИЙ Віктор Стан соціальної активності здобувачів вищої освіти на сучасному етапі	8
ВАРАКУТА Марина Психологічна підтримка студентів закладів вищої освіти в умовах війни та повоєнного періоду: проблеми та перспективи	14
КОЛІСНИК Людмила Психічне здоров'я студентської молоді в Україні під час війни, що триває	19
КОРСУНСЬКА Вікторія Особливості пристосування особистості до нових умов життя	24
КУЦОЛАПСЬКА Альона Аспекти професійної діяльності психологічної служби зі здобувачами освіти вищої школи в повоєнний період	38
ЛАЗАРЕНКО Вікторія, ЧЕРЕВКО Анна Психічне здоров'я як ресурс соціально-психологічної адаптованості здобувачів вищої освіти в умовах військового часу	43
ЛОГВИСЬ Ольга Дослідження психоемоційного стану студентів в умовах воєнного часу	51
МОСКАЛЬОВА Алла, МОСКАЛЬОВ Максим Особистісний потенціал освітян як підґрунтя їхнього психологічного здоров'я в умовах війни та повоєнний час	55
НЕРУБАССЬКА Алла Робота психологічної служби та клубу «психолог» в період війни	61
ОПАНАСЕНКО Людмила Динаміка запиту на психологічну консультацію у ЗВО у річному розрізі воєнних подій	65
ОХОТНИК Ярослава, КОРСУНСЬКА Вікторія Особистісна готовність до професійної діяльності як чинник стресостійкості майбутніх офіцерів	69
ПЛАКСІЄНКО Ірина, РЯБІК Павло, ГРИДНЄВА Тетяна Роль психологічної служби у формуванні валеологічної культури учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти	78
САВРАСОВ Микола, ПОПОВ Андрій, СУП Ігор Креативний потенціал суб'єкта освітнього процесу як ресурс розвитку особистісного потенціалу у діяльності психологічної служби ВИШУ	81
СКЛАДАНОВСЬКА Марина Відновлення особистісних ресурсів в умовах воєнного стану	87
ТОДОРОВА Ірина Психологічний моніторинг якості освітнього процесу у закладі вищої освіти	92
МАТЕРІАЛИ МАЙСТЕР-КЛАСІВ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПСИХОЛОГІЯ»	97
БЕСКРОВНА Анастасія Як зберегти розум у хаосі та віднайти сенс	

життя	97
БОЛОТОВА Аліна Емоційний інтелект. Контроль емоцій	102
КРАСИЛЬНИКОВА Аліна, КОРСУНСЬКА Вікторія Стрес: чи все так, як здається?	108
ПАПІНА Марія, ЛАЗАРЕНКО Вікторія Емоційний інтелект: теорія та практика	115
ТЕРЗІ Вікторія, КУЗНЕЦОВА Анастасія Майндфулнес та нейронаука медитації, як спосіб подолання стресу та роботи із внутрішнім станом	120
ЧЕРЧАТА Валентина, ПЛАКСІЄНКО Ірина Комунікативність як невід’ємна риса лідера	123
МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ-ЕСЕ «СВІТ БУДЕ ІНШИМ. КИМ Я СЕБЕ БАЧУ В НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ» (З досвіду роботи А. С. Москальової)	126
БАЗАСВ Олексій	127
БЕНЮХ Тетяна	133
ГЕРАЩЕНКО Оксана	138
ГИЛЮК Дарина	143
ЗАЙЧЕНКО Оксана	150
КОРСУН Галина	155
КОСТЕНКО Наталія	161
МЕТЕШКО Надія	167
ОБРУЧНИКОВА Наталія	171
ЦЕБА Ірина	175
РЕЗОЛЮЦІЯ Третього Всеукраїнського круглого столу «Роль психологічної служби ЗВО у збереженні психологічної стійкості й розвитку особистісного потенціалу учасників освітнього процесу вищої школи України в реаліях війни та повоєнний період»	175
ФОТОГАЛЕРЕЯ	178

ЧЕРЧАТА Валентина,
здобувачка вищої освіти першого бакалаврського рівня
спеціальності «Психологія»
Сумського державного університету

Науковий керівник:
ПЛАКСІЄНКО Ірина,
кандидат х імічних наук, доцент, керівниця психологічної служби
Полтавського державного аграрного університету

КОМУНІКАТИВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА РИСА ЛІДЕРА

Комунікативні навички є однією з найбільш важливих лідерських якостей, які допомагають лідеру ефективно керувати колективом. Це вимагає високого рівня емпатії, вміння слухати і чути, чітко та зрозуміло висловлювати свої думки та ідеї. Лідер є ініціатором спілкування, коли шляхом кодування певної інформації передається повідомлення іншим. Оскільки група може неправильно інтерпретувати отримані повідомлення, зворотній зв'язок як компонент комунікаційного процесу допомагає лідерам переконатися, що підлеглі правильно розуміють повідомлення [1].

Р. Дафт зазначає, що стосунки між лідером і групою повинні бути зосереджені на людях як особистостях, натхненні та мотивації колективу. Основні принципи спілкування лідера це відкритість, проникливість, вміння активно слухати підлеглих і розмовляти з ними в конфліктних ситуаціях. Дотримання цих принципів дозволяє лідерам вести стратегічні розмови, які допомагають організаціям рухатися вперед [2]. Лідер, який має високі комунікативні якості, може швидше досягати поставлених цілей і ефективніше керувати своєю командою. Комунікація є ключовим елементом в будь-якому бізнесі та підприємстві. Т. В. Гура зазначає, що лідери повинні вдосконалювати власну культуру поведінки та формувати корпоративну культуру організації, що сприятиме досягненню бажаних результатів. Лідер має бути майстром спілкування для створення атмосфери довіри та реалізації концепції майбутнього розвитку. Важливо зазначити, що комунікація лідера не

обмежується випадковими зустрічами, виступами та офіційними презентаціями [3].

Була розроблена програма тренінгового заняття, метою якої слугували обговорення важливості комунікативних якостей для ефективного лідера, розвиток комунікативних навичок у студентів з лідерськими позиціями при розв'язуванні конфліктних ситуацій, з якими часто стикається лідер під час своєї організаційної роботи в групі. Оскільки програма орієнтована на надбання практичного досвіду, то містить різноманітні інтерактивні засоби: мозковий штурм, групові дискусії, рольові ігри та нестандартні індивідуальні завдання.

У програму тренінгу входили наступні вправи:

- інформаційне повідомлення, що дозволило ознайомити учасників із поняттям «комунікативність», окреслити його важливість та взаємозв'язок з ефективним лідерством;

- знайомство учасників з використанням арт-методів, що дає можливість зняти напругу і налаштувати на спільну роботу;

- вправа «Тяжка людина», яка призначена для розвитку лідерських якостей у комунікації та креативності. Її сутність полягає в тому, що спілкування відбувається від трьох умовних морських жителів: «акула», «дельфін» та «сардина». Під час даної вправи учасники знайомляться з теорією, методом мозкового штурму визначають, які фрази та стилі поведінки відповідають певним категоріям спілкування, а потім розігрують ситуації взаємодії з «тяжкою людиною» (наприклад, груповий проєкт, спільна робота, необхідно отримати інформацію від «тяжкої людини»);

- вправа «Невпевнені, впевнені та агресивні відповіді». Метою даної вправи є аналіз різних стилів поведінки в різноманітних ситуаціях та формування адекватних реакцій в ході конфліктів [4];

- вправа «Контраст», яка спрямована на ознайомлення учасників із засобами емоційної саморегуляції. Ця вправа корисна у випадках, коли треба швидко зняти роздратування, знизити агресивність, мобілізуватись у ситуаціях

розгубленості, сильного хвилювання. Її також можна використовувати в будь-яких обставинах непомітно для оточуючих [5].

Розроблений нами тренінг допомагає учасникам розвинути свої комунікативні якості, сприяє поліпшенню їх навичок ефективного лідерства в результаті побудови ефективних комунікацій, розумінню та використанню ефективних технік комунікації при розв'язанні конфліктів, таких, наприклад, як активне слухання.

Отже, можемо зробити наступні висновки: комунікативність є однією з найважливіших рис лідерів, що є ключовим елементом для будь-якої людини у ролі лідера. Лідер повинен вміти ефективно спілкуватися з підлеглими, партнерами, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Успішні лідери мають комунікативними навичками, які має в собі кодування та якісне декодування необхідної інформації групи. Крім того, комунікативність дає можливість керівництву отримувати корисну критику та ідеї від своїх підлеглих, що неодмінно сприяє ефективному прийняттю рішень.

Список використаних джерел:

1. Гузар О. Комунікативне лідерство керівників освітніх закладів : навч. посіб. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
2. Daft R. L. The Leadership Experience: Seventh Edition. Boston: Cengage Learning. 2018. 530 p.
3. Гура Т. В. Комунікація лідера як засіб ефективних міжособистістих взаємин. Актуальні проблеми психології особистості та міжособистістих взаємин: матер. 8-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 23 квітня 2016 р. /ред. С. Д. Максименко, Л. А. Онуфрієва. Кам'янець-Подільський: Медоборт-2006, 2016. С. 137–139.
4. Кушнірчук О. Р., Вольнова Л. М. Лабіринти спілкування: методичні рекомендації з формування конструктивних життєвих навичок та стратегій поведінки у вихованок шкіл-інтернатів. Луцьк, 2017. 46 с.
5. Департамент освіти та науки Івано-Франківської міської ради. Тренінг для педагогів «Конфлікти – це норма життя». URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1259.